

POSTANOWIENIE

31 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 31 lipca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa K.O.

przeciwko Bankowi S.A. w W.

o zapłatę i ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Banku S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 8 listopada 2022 r., I ACa 1180/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Banku S.A. w W. na rzecz K. O. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 kwietnia 2022 r., I C 885/21, Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze ustalił nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu denominowanego do franka szwajcarskiego (CHF), zawartej 23 listopada 2004 r., z uwagi na nieważność umowy oraz zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowej kredytobiorczyni 32 630,57 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 11 marca 2021 r. i 11 261,44 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 4 sierpnia 2021 r. – tytułem zwrotu zapłaconych rat kredytu.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd drugiej instancji oddalił apelację banku.

Sąd odwoławczy ocenił, że nieważność umowy kredytu zaistniała z uwagi na wadliwe określenie jej przedmiotu wskutek dokonania wadliwych przeliczeń przy wykorzystaniu kursów pochodzących jednostronnie od banku kredytującego. W wyniku zastosowania wadliwego, jednostronnego i nieuzgodnionego indywidualnie mechanizmu przeliczeniowego, a do tego przy wykorzystaniu wyłącznie kursów pochodzących z własnej tabeli kursowej banku, czyli wprowadzenia do umowy niedozwolonych postanowień umownych, tak skonstruowana umowa nie nosi cech umowy kredytu oznaczonych w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego (dalej p.b.), a w konsekwencji jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. Skoro wadliwe klauzule przeliczeniowe dotyczą głównych świadczeń stron, to umowa bez uwzględnienia tych klauzul nie może być w ogóle wykonywana. Konsekwencją wadliwości klauzul przeliczeniowych jest ich eliminacja z umowy prowadząca do upadku tej umowy w całości. Z kolei w odniesieniu do zarzutu zatrzymania Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawach o zwrot świadczenia nienależnego z tytułu nieważnej umowy kredytu nie znajduje zastosowania prawo zatrzymania. Zarzut zatrzymania nie powinien w ogóle dotyczyć jednorodzących świadczeń jakimi są świadczenia pieniężne, które mogą zostać rozliczone poprzez prawidłowo i skutecznie dokonane potrącenie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący bank powołał się na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w praktyce sądów powszechnych:

(1) art. 496 w zw. z art. 497 k.c., a także art. 487 § 2 k.c. oraz art. 69 p.b. w zakresie możliwości stosowania zarzutu zatrzymania w sprawach dotyczących umów kredytu oraz przesłanek niezbędnych do uwzględnienia tego zarzutu,

(2) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 p.b. w zw. z art. 56 i 65 k.c. w zakresie oceny skutków eliminacji z umowy kredytu denominowanego klauzul przeliczeniowych, co może wiązać się bądź ze stwierdzeniem nieważności umowy kredytu bądź z możliwością jej dalszego wykonywania na podstawie „zapisów okrojonych”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarżący bank nie wykazał, że powołane przez niego przepisy prawa jako budzące poważne wątpliwości nie doczekały się wykładni lub że niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych.

Co do zarzutu zatrzymania, to na podstawie art. 487 § 2 k.c. umowa wzajemna polega na wymianie świadczeń: jedna strona świadczy na rzecz drugiej, a w zamian otrzymuje świadczenie od drugiej strony umowy. Świadczenia wzajemne powinny być spełniane jednocześnie, chyba że umowa lub ustawa stanowi inaczej (art. 488 § 1 k.c.). Zatem strony mogą postanowić, że jedna ze stron spełnia swoje świadczenie wcześniej, lecz przynajmniej z charakteru świadczeń wzajemnych powinna wynikać możliwość ich jednoczesnego świadczenia. w umowie kredytu nie jest możliwe jednoczesne spełnienie świadczeń stron. Jednoczesna wypłata kredytu i jego spłata pozbawiłoby umowę jakiegokolwiek sensu. Umowa kredytu nie jest umową wzajemną. Świadczeniami wzajemnymi mogą być tylko świadczenia różnorodnjajowe (wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD D/2022, poz. 44). Świadczenia pieniężne mogą być świadczeniami wzajemnymi tylko pod warunkiem, że mają zostać spełnione w różnych walutach (umowa sprzedaży waluty obcej).

Ponadto kwestia wzajemnego charakteru umowy kredytu nie ma wprost znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Skarżący bank zarzuca bezpodstawne oddalenie przez Sąd drugiej instancji zarzutu zatrzymania swojego świadczenia, tj. żadanego pozwem zwrotu kredytobiorcom zapłaconych przez nich rat kredytu, do czasu zaofiarowania lub zabezpieczenia przez kredytobiorców zwrotu świadczenia banku, tj. wypłaconego kredytu. Zatem w sprawie istotnym zagadnieniem jest, czy gdy obydwe strony zobowiązane są do spełnienia świadczeń pieniężnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania (art. 496 w zw. z art. 497 k.c.). Niezależnie od kwalifikacji umowy kredytu jako wzajemnej lub niewzajemnej prawo zatrzymania może przysługiwać tylko w przypadku świadczeń różnorodnjajowych. W uchwale 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony.

Na uzasadnienie przysługiwanie prawa zatrzymania przeciwko wierzytelności pieniężnej, uzasadnionego także wierzytelnością pieniężną, bywa podnoszony argument, że oświadczenie o potrąceniu nie może być warunkowe. Więc bank nie może złożyć oświadczenia o potrąceniu na wypadek uznania przez sąd umowy za nieważną. Składający oświadczenie o potrąceniu rzeczywiście nie może uzależnić skuteczności potrącenia od zdarzenia przyszłego i niepewnego, tj. warunku w rozumieniu art. 89 k.c. Jednak złożenie oświadczenia o potrąceniu na wypadek nieważności umowy nie jest oświadczeniem warunkowym w rozumieniu art. 89 k.c. Wyrok ustalający nieważność umowy nie jest wyrokiem konstytutywnym. Przy niepewności co do istnienia określonych wierzytelności każda ze stron może złożyć oświadczenie o potrąceniu oparte na założeniu istnienia wierzytelności. Jeżeli później strony zostaną związane rozstrzygnięciem o nieistnieniu potrąconych wierzytelności (wprost treścią rozstrzygnięcia lub powagą rzeczy osądzonej), oświadczenie o potrąceniu nie wywrze żadnych skutków (wierzytelności nieistniejące nie mogą zostać potrącone). A jeśli ostatecznie strony zostaną związane orzeczeniem o istnieniu wierzytelności, potrącenie jest skuteczne od chwili złożenia oświadczenia o potrąceniu, a nawet od chwili, gdy potrącenie stało się możliwe (art. 499 k.c.). Hipotetyczna możliwość złożenia w toku procesu przez kredytobiorcę oświadczenia woli pozostania związanym nieuciecznymi przelicznikami walutowymi nie zmienia tego, że w braku woli utrzymania umowy w mocy należy ją traktować jako nieważną od chwili zawarcia (postanowienie SN z 11 stycznia 2024 r., I CSK 3657/23, uchwała 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r. III CZP 29/17, OSNC 1/2019, poz. 2).

Co do samej ważności umowy uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezę, że:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Zatem w celu uwzględnienia wniosku o przyjęcia skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o niewiążącym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu denominowanego do waluty obcej. Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powódce przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[a!]